

82419975-5	15/07/2022	ידיעות אחרונות - ממון	עמוד 2	1/2	25.56x35.3
------------	------------	-----------------------	--------	-----	------------

96-98 (לשעבר דרך פ"ת) תל אביב 67138 טל. 03-5635050 פקס. 03-5617166



# כורתים את הענף

**ב"יד רועדת ולב כבד" הסכים מזכ"ל התאחדות החקלאים אבשלום (אבו) וילן לחתום על הפשרה ברפורמת יבוא הפירות והירקות • בראיון ל"ממון" הוא מספר על החרדה לעתיד החקלאות בארץ, מסביר למה נשלם קצת פחות עבור תוצרת ירודה מחו"ל וחושש שהמרוויחות העיקריות יהיו רשתות המזון • וגם: הכלכלן הבכיר ונשיא רייכמן, פרופ' רפי מלניק, ממליץ להמשיך בהעלאות הריבית**

עור מעט, אמר נהג המוניית החכם ומסביר הפנים שהסיע אותי לפגישה בחברת טכנולוגיה, בעוברנו על פני יערות של מנופים ושרות של אתרי בנייה לצד הכבישים, עור מעט לא תהיה חקלאות בארץ. עור מעט היא תיעלם.

הוא קורא עיתונים, צופה בחדשות ומבין: בניגוד לרברי השבח של ראש הממשלה לפיר על החקלאות הישראלית בנאומו בקבלת הפנים לנשיא ארה"ב ג'ו ביידן, שרי האוצר והחקלאות שמו אותה על הכוונת. תחת הכותרת "רפורמה לטובת הצרכן" הם רוצים – או לפחות רצו – להציף את שוקי הירקות והפירות ביבוא זול ולחסל את היצור המקומי.

קווי המתאר של הרפורמה המוצעת פורסמו לראשונה בחוק ההסדרים הנלווה לתקציב הממשלה ל-2021/22. פרטיה זועזעו את החקלאים ואת המומחים לחקלאות. "הירקות והפירות המרכזיים בתפריט של המשפחה הישראלית" נכתב כאן אז, "ייעלמו כליל מנוף הארץ ויוחלפו ביבוא. הגידו שלום לתפוח עץ ישראלי ולעגבנייה ישראלית". מיום פרסום ההצעה ניהלו ארגוני החקלאיים מו"מ קשוח על פרטיה, נדחקים לפניה וניצבים מול אפשרות ממשית של צווים חד-צדדיים שבסמכותו של שר האוצר להנפיק. השבוע הוא הסתיים בהסכם מאולצת. "אחתום על ההסכם עם האוצר והחקלאות", אומר מזכ"ל התאחדות חקלאי ישראל אבשלום (אבו) וילן, "ביד רועדת ולב כבד. מאוד כבד. עשינו מקצה שיפורים, השגנו לא מעט, ועדיין אנחנו, החקלאים, עומדים בפני לא-נודע עצום. קשה עד בלתי אפשרי להעריך עכשיו כמה יבוא של איזה פרי יאזיח ירק ייכנס לארץ ובאילו מחירים. קשה עוד יותר לדעת אם האזרח הישראלי בכלל ייהנה מהשינוי; הוא ישלם קצת פחות תמורת תוצרת הרבה פחות טובה, רובה באיכות ירודה".

כעת עוסקים משפטני הממשלה ומשפטנים של ארגוני החקלאים בניסוח מסמכי הרפורמה, וסביר להניח שעוד ייחשפו חילוקי דעות פרטיניים ברך. וסביר להניח ששני הצדדים יתגברו עליהם והשינוי ההיסטורי יתחיל להתממש. וזו בשורתה של הרפורמה: במרוצת חמש השנים הקרובות תוחלף שיטת ההגנה על תוצרת חקלאית מקומית ממכסים גבוהים על יבוא ("מכסי מגן") לתמיכה כספית ישירה במשק חקלאי המכסים על מרבית גידולי השדה, המגיעים לכדי 100%, יירדו ל-10% לכל היותר ובמקביל יועברו לחשבונם של החקלאים כספי פיזיים מתקציב המדינה. הבחירה כיצד להשתמש בכספים ועל אלו גידולים לשמור גם אחרי החשיפה המלאה ליבוא תישאר להחלטתו של כל חקלאי. השינוי אמור להויל את סל הצריכה של הירקות והפירות ב-12% עד 15%, תלוי בגורמים רבים, משער החליפין של השקל, מחירים של מזון בעולם ועד מידת ההקפדה על כניסת תוצרת חקלאית נקייה ממזיקים.

ליבת השינוי נתמכת על ידי קהיליית הכלכלנים ומוסדות בינלאומיים כמו OECD וארגון המזון העולמי. לא כן פרטיה ואופן ביצועה. ב"ממון שישי" הובאו לראשונה ממצאי מחקר מקיף על ענפי הצומח בחקלאות ישראלית, מודל שבנו ופיתחו שני פרופסורים מפקולטה לחקלאות מזון וסביבה של האוניברסיטה העברית, ישראל פינקלשטיין ועידו קן. הפחתת המכסים על יבוא ירקות ופירות לפי ההצעה של שרי האוצר והחקלאות תדחק, מנבא המורל, כמעט לגמרי את רגלי התוצרת החקלאית המקומית לטובת המיובאת. כמות הפירות מיבוא תגדל פי 16, כמות הירקות פי 9. הכנסות החקלאיים ייחיד תכו ב-7 מיליארדי שקלים בשנה והרווחים של כל ענף החקלאות בארץ יקטנו ב-1.6 מיליארדי שקלים, במקרה הכי טוב.

על כל זה הציע האוצר בתחילת השנה פיזיון עור מעט, אמר נהג המוניית החכם ומסביר הפנים שהסיע אותי לפגישה בחברת טכנולוגיה, בעוברנו על פני יערות של מנופים ושרות של אתרי בנייה לצד הכבישים, עור מעט לא תהיה חקלאות בארץ. עור מעט היא תיעלם.

הוא קורא עיתונים, צופה בחדשות ומבין: בניגוד לרברי השבח של ראש הממשלה לפיר על החקלאות הישראלית בנאומו בקבלת הפנים לנשיא ארה"ב ג'ו ביידן, שרי האוצר והחקלאות שמו אותה על הכוונת. תחת הכותרת "רפורמה לטובת הצרכן" הם רוצים – או לפחות רצו – להציף את שוקי הירקות והפירות ביבוא זול ולחסל את היצור המקומי. קווי המתאר של הרפורמה המוצעת פורסמו לראשונה בחוק ההסדרים הנלווה לתקציב הממשלה ל-2021/22. פרטיה זועזעו את החקלאים ואת המומחים לחקלאות. "הירקות והפירות המרכזיים בתפריט של המשפחה הישראלית" נכתב כאן אז, "ייעלמו כליל מנוף הארץ ויוחלפו ביבוא. הגידו שלום לתפוח עץ ישראלי ולעגבנייה ישראלית". מיום פרסום ההצעה ניהלו ארגוני החקלאיים מו"מ קשוח על פרטיה, נדחקים לפניה וניצבים מול אפשרות ממשית של צווים חד-צדדיים שבסמכותו של שר האוצר להנפיק. השבוע הוא הסתיים בהסכם מאולצת. "אחתום על ההסכם עם האוצר והחקלאות", אומר מזכ"ל התאחדות חקלאי ישראל אבשלום (אבו) וילן, "ביד רועדת ולב כבד. מאוד כבד. עשינו מקצה שיפורים, השגנו לא מעט, ועדיין אנחנו, החקלאים, עומדים בפני לא-נודע עצום. קשה עד בלתי אפשרי להעריך עכשיו כמה יבוא של איזה פרי יאזיח ירק ייכנס לארץ ובאילו מחירים. קשה עוד יותר לדעת אם האזרח הישראלי בכלל ייהנה מהשינוי; הוא ישלם קצת פחות תמורת תוצרת הרבה פחות טובה, רובה באיכות ירודה".

של 100 שקלים לכל רונם של גידולים, לא משנה אילו, ובסך הכל 300 מיליוני שקלים. דוגמה מובהקת לכיטוי העברי לעג לרש. אבשלום וילן, האם החקלאים דחו מראש את כל הרפורמה או רק את המתווה שהציע האוצר?

"החקלאים תמכו ותומכים במעבר מהשיטה של מכסים גבוהים על יבוא חקלאי לשיטה של תמיכות ישירות בחקלאות. אבל הצעת האוצר והחקלאות לתשלום אחיר של 100 שקל תמיכה כספית לכל רונם שיקפה את חוסר ההתמצאות המוחלט של ראשי שני המשרדים בחקלאות ישראלית. הפיזיון על הפחתת המכסים צריך להתחשב בייחורו של כל גידול ובעוצמת החשיפה הפוטנציאלית שלו ליבוא מתחרה. הטריית היא גורם חשוב בשיקול: אפשר לייבא ארצה מארה"ב תפוחים בקירור, אי-אפשר לייבא חסה". ההצעה המקורית של הממשלה, אומר וילן, "הייתה אבסורד הרסני. שטחי המטעים, הירקות והפירות החשופים ליבוא משתרעים על 1.7 מיליון דונם קרקע והפיזיון לכל דונם צריך להיות בין 400 ל-900 שקל, כך שסך כל הפיזיון התקציבי השנתי יהיה כ-700 מיליוני שקל".



אבו וילן

זאת השגתם במשא ומתן? "בכלל הגידולים השגנו שינוי דיפרנציאלי בתמיכות לפי מידת הפגיעה המתוכננת בחקלאים, וכמספר קטן של פירות וירקות השגנו צמצום משמעותי בהפחתת מכסים, גם בתום חמש שנים. סך הפיזיון התקציבי השנתי הוכפל מ-300 מיליון שקל בהצעה המקורית ל-760 מיליון שקל בהסכם שהושג השבוע.

הבטחנו גם תקציבים גדולים למחקר, פיתוח והשקעות במודרניזציה של ענפי חקלאות רבים, בסכום של 2.6 מיליארד שקל בחמש שנים. השגנו את החובה לסמן ולהציג את המקור של כל פרי וכל ירק הנמכרים לציבור. בסך הכל, לפי החישובים שלנו, הפגיעה ברווחיות המגור כולו תהיה, בחמש השנים הקרובות, נסבלת, בסדר גודל של 150 מיליון שקלים בשנה".

עוד הוסכם על הקמת קרן של ערכויות ממשלתיות למקרה של התייקרות חריגות של מים ותשומות ועל בחינה מחודשת של הליך הורדת מכסים במקרה של ירידה חדה מדי בשטחי הגידול של הפרי או הירק בארץ. מחוץ לרפורמה גובשו שתי הכנות נוספות: התכנון של משק החלב יישאר בתוקפו עוד שלוש שנים לפחות והתכנון של ענף הביצים יישמר ל-13 השנים הבאות. ובכל זאת אבו וילן מגדיר את ההסכם כ"ההימור הגדול ביותר של החקלאות הישראלית".

למה הימור? "כי גם בשלב זה הרפורמה מלאה בחורים שחורים. הסתכל רק על שני ענפים: היבוא הבלתי מוגבל של דגים בכלובים בים מקפרייזין וממצרים מחסל לגמרי את הדיג הישראלי והשום הסיני הזול והירוד באיכותו מציף את השווקים. אי-הוודאות שלנו עצומה – ואי-ודאות היא חסם מרכזי בפיתוח חקלאות".

בין הגידולים שניצלו מהפחתת מכס מלאה: תפוחי עץ ואגסים שהמכס הסופי עליהם, בעוד חמש שנים, יישאר כחצי משיעורו היום וענפי זית ודבש שיוכו לתמיכה תקציבית ייחודית של 30 מיליון שקל לכל ענף. אך בפירות וירקות אחרים – ענבים, אפרסקים, שזיפים, לימונים, עגבניות, מלפפונים, בטטות ועוד – החשיפה תהיה כמעט מלאה. בהקשר זה עדיין לא נפתרו המחלוקות סביב ההגנה מפני יבוא של תוצרת חקלאית נגועה במזיקים ומחלות. תקנות הרגולציה הנוכחית, עליה מופקדים השירותים להגנת הצומח במשרד החקלאות, מאפשרת יבוא של פירות וירקות רק אחרי הערכה מוקדמת של הסיכונים לכניסת מזיקים ונגעים. החלטת ממשלה מלפני שנה מבקשת לשנות את כל שיטת הרגולציה ולהקל דרמטית על היבוא.



27.03x33.29	2/2	3	עמוד	ממון	15/07/2022	82419976-6
פרופ' רפי מלניקאובניברסיטת רייכמן - 84260						

**אבו וילן: "עשינו מקצה שיפורים, השגנו לא מעט, אבל החקלאים עומדים עדיין בפני לא נודע עצום. קשה עד בלתי אפשרי להעריך כמה יבוא של איזה פרי ואיזה ירק ייכנס לארץ ובאילו מחירים"**

**פרופ' רפי מלניק: "ענף ההייטק לא במשבר ולא יהיה במשבר. רק לקח פסק זמן מהמרוץ אחר הכסף הקל ומהאופוריה המלאכותית סביבו. הצינון בשכר ההייטקיסטים רק יועיל לענפים אחרים"**

בקרב ניפרד מהעגבנייה הישראלית?

לשקל?

"היורו צלל והדולר שב להיות מטבע גלובלי דומיננטי כי הבנק האירופי המרכזי לגמרי נדרם בשמירה וטרם זו מריבית האפס שלו – למרות אינפלציה הנושקת שם לקצב שנתי דו-ספרתי, של 10%. כלכלת גוש היורו, 19 מדינות, נשאבת לתחום מסוכן של ספירלה אינפלציונית. לא מפתיע שהיורו קורס. באשר לשקל, הוא נחלש לזמן קצר בגלל ספקולציות של סוחרים מטבע וגם כתוצאה מהתחזקות כללית של הדולר. באופק אני רואה רווקא חזרה לייסוף בשקל.

למשק הישראלי צפויים עודפים ניכרים של מטבע חוץ ותנועות הון חיוביות אליו יימשכו. רק נתחוק."

בימי קורונה, כאמור, קרא פרופ' מלניק לפתוח בהרחבה את ברזי התקציב. כעת, לנוכח העודפים (הגדולים מול התחזיות בראשית השנה) בהכנסות המדינה ממסים והנפילה החדה ביחס בין החוב הממשלתי לתוצר מקומי (שוב, בניגוד לתחזיות) הוא מציע "לא לגעת בתקציב, לבטח לא קרוב לבחירות". הוא שולל מכל

וכל "צעדים אנטי-אינפלציוניים מלאכותיים" כמו הפחתה חד-פעמית נוספת של בלו על בנוזל והורדת מע"מ על מוצרי מזון בסיסיים. תרגילים מסוג זה, הוא מזהיר, "ממש לא רצויים. הם יוצרים רק אשליה של הקלה קצרת טווח באינפלציה, החוזרת אחר כך במשנה תוקף, ופוגעים בנורמות ההתנהלות של המגזר הציבורי". הנורמות הללו, מוסיף פרופ' מלניק, מחייבות את בנק ישראל "לתהליך העלאות ריבית שקוף, הדרגתי וברור מראש".

כלומר, בלי הפתעות וגם בלי אשליות.



פרופ' רפי מלניק

גלם אחרים. אין לפיכך מנוס מהעלאות ריבית נוספות, ובמנות לא קטנות, לא שוליות. רק כך אפשר יהיה לכבות את להבות האינפלציה בטרם תהפוך לתבערה מתפשטת."

**אבל גל האינפלציה הנוכחי נגרם על ידי שריבויים קשים בשרשראות האספקה, הפלישה הרוסית לאוקראינה וסגרי קורונה נוקשים בסין. במצב זה, מה יועילו העלאות ריבית של בנק ישראל? או אפילו של פד?**

"יועילו גם יועילו. כשהריבית נמוכה מדי והכסף זול מדי, הגידול בו מדרבן את הצריכה הפרטית במקום לצנן אותה. מאפשר העלאות מחירים במקום להקשות עליהם. הסתכל על הודי עות ההתייקרות אצלנו; רובן כבר לא משקפות ייקור נוסף של חומרי גלם או קשיי אספקה ממשיים, אלא בעיקר את אוירת האינפלציה הכללית. בנק ישראל עדיין יכול לבלום אותה ולהחזיר, תוך פחות משנה, את יציבות המחירים, בלי פגיעה בתעסוקה ובצמיחה."

**בשטח מדווחים על פיטורים בתעשיות הטכנולוגיה והידע.**

"ענף ההייטק שלנו לא במשבר ולא יהיה במשבר. רק לקח פסק זמן לאתנחתא מהמרוץ אחר הכסף הקל ומהאופוריה המלאכותית סביבו. הייטקיסטים מעטים איבדו באמת את הפרנסה שלהם. הצינון בשכרם, אם אמנם ימומש, רק יועיל לענפים חשובים ופרודוקטיביים אחרים בכלכלה שלא יכלו להתחרות בשיאני הייטק. זו התפתחות רצויה והתאמה מתבקשת. היסודות של ענפי ההייטק הריאליים בארץ מאוד חזקים. אל דאגה, הם יגדלו ויתרחבו."

הדולר הוא שוב מלך והיורו קורס. מה יקרה

של ישראל ובעבר חבר המועצה המוניטארית של בנק ישראל. ולא, הוא לא כלכלן שמרן. כבר בשלבים הראשונים של מגפת הקורונה, לפני שנתיים, המליץ מלניק לא רק להרחיב את התקציב ואת הגירעון בו ולממן את ההרחבה על ידי הגדלת החוב הציבורי והרפסת כסף, אלא גם להוריד את הריבית לאפס. "במציאות של שפל מעמיק", אמר פרופ' מלניק, "הגירעון בתקציב הוא הפתרון ולא הכישלון. התרופה ולא המחלה". המלצותיו, כידוע, אומצו במלואן.

מאז המציאות השתנתה תכלית השינוי – וגם המדיניות הכלכלית והמוניטארית צריכה להשתנות, הוא אומר לי עכשיו. פרופ' מלניק רואה את הסכנה העיקרית למשק הישראלי באובדן שליטה על האינפלציה והשלמה עם ההאצה שלה – ולא במיתון ואבטלה. מפני שכך, הוא ממליץ כעת לבנק ישראל להתכוון "להעלאת ריבית עד 3% לפחות", ולבנק הפרדלי המרכזי האמריקאי פה, "להעלותה לשיעור הגבוה מ-4%, בהתחשב בקצב האינפלציה השנתי שם שהגיע בינוי ל-9.1%".

**דווקא השבוע כתב העיתון הכלכלי השמרני הבריטי פיננשל טיימס במאמרו הראשי: "החשש מפני אינפלציה מתחלף בחשש מפני נסיגה ומיתון". דברי פרשנות דומים כתבו שלושה חתני פרס נובל לכלכלה. אני מבין שלפי דעתך טרם הגיע העת לשיום ברקס להעלאות ריבית בארה"ב ובארץ.**

מלניק: "בהחלט לא. הסימנים להאטה, אם יש כאלה, לא מעידים על שינוי מהותי במצב המיסקים ובשווקי העבודה. לא במערב, לא אצלנו. האבטלה עדיין נמוכה, הצמיחה טובה והשכר עולה. האינפלציה, לעומת זאת, לא נבלמת. היא תמשיך להיות גבוהה גם אם נראה ירידת פתע מסוימת במחירים של סחורות חקלאיות וחומרי

וילן: "כניסה חופשית לארץ של תוצרת חקלאית ממדינות שאין בהן בקרת מזיקים מתקדמת, כמו מצרים, ירדן וטורקיה, תייבא ארצה מזיקים העלולים לסכן את כל החקלאות הישראלית לדרות. פה אסור לוותר ולעגל פינות. כבר היום מתגנבת לארץ תוצרת לא מבוקרת מהסביבה."

**משפחה ממוצעת מוציאה מדי חודש יותר מ-420 שקל על ירקות ופירות טריים. מ-2009 מחיריהם עלו ב-25% וצריכתם לנפש ירדה ב-20%. האם הרפורמה תזויל אותם ותאפשר לצרכן לחזור לתפריט הבריא מלפני עשור וחצי?**

"אין ביטחון שהפתיחה ליבוא אכן תוביל להוזלת הירקות והפירות על מדפי המרכולים. כל עוד נשארת בעינה השליטה הכוחנית של רשתות המזון הגדולות בכל שלבי תיווך חקלאי, מהשרה ועד החנות, כולל יבוא, הוולה של ממש לא תהיה כאן והמחירים על המדפים ייקבעו בהתאם לאינטרסים של הרשתות ולא של הצרכנים."

## "אין מיתון, יש אינפלציה"

"מדיניות הריבית של הבנקים המרכזיים בעולם, כולל בנק ישראל, יצאה בשנה שחלפה מהאיון – ורק בחודשים האחרונים היא מתחילה לחזור לתוואי הנכון. הריבית שלנו הייתה ועדיין נמוכה בהרבה ממה שנכון ומתאים לצורכי המיסק, לכן אין מנוס מהעלאתה בצעדים נמרצים", אומר פרופ' רפי מלניק, הנשיא הטרי של אוניברסיטת רייכמן בהרצליה, מכלכלניה הבולטים

